

درس هشتم؛ «هنر زیستی با مام میهن»

لحن خوانش:

این درس لحن میهنی دارد. لحن میهنی گونه‌ای از لحن خوانش است که در آن خواننده می‌کوشد با شور و حرارتی برانگیزاننده غیرت ملی و حس همدلی را بیدار سازد و با بهره‌گیری از عاطفه و حس و حال مناسب، شنونده را به احترام و دوستی میهن فراخواند.

بند نخست (ص ۵۸):

قلمرو زبانی: گوارا: دلنشین، خوشمزه/ می‌بالند: رشد می‌کنند/ آوند: ظرف، لوله باریک در تنه درختان

قلمرو ادبی: کنایه (دل به مهر کسی گرم و تپنده داشتن: عاشقانه و مهرورزانه زندگی کردن/ جان گرفتن: بزرگ شدن و رشد کردن و نیرو گرفتن)/ تضاد (خوشی - ناخوشی)

قلمرو فکری: ***

بند دوم (ص ۵۸):

قلمرو زبانی: گوهر: ارزشمند و قیمتی/ هم‌تا: مانند، نظیر/ مام: مادر

قلمرو ادبی: تشبیه (مادر گرامی گوهری است که .../ کارگاه آفرینش)

واج‌آرایی (گ - ر: مادر گرامی گوهری است که در کارگاه آفرینش همتایی ندارد)

قلمرو فکری: اهمیت و ارزش مادر

بند سوم (ص ۵۸):

قلمرو زبانی: پرورندگی: پرورش دادن، تربیت کردن/ باشندگان: ج باشند، ساکنان، حاضران/ زاد و بود: هست و

نیست، مسکن/ لهجه: سخن/ گویش: سخن گفتن، گفتار

قلمرو ادبی: تشخیص (میهن برای همه هم‌پیوندان و باشندگان مادرانه رفتار می‌کند/ چشم میهن)/ کنایه (زاد و

بود: همه هستی و سرمایه)/ مراعات نظیر (رنگ - نژاد - لهجه - گویش - زبان)

قلمرو فکری: ***

بند چهارم (ص ۵۹):

قلمرو زبانی: درآیید: وارد شوید/ گونه‌گونی: گوناگون بودن/ رخسار: چهره، صورت/ آبشخور: سرچشمه/ مایه‌ور:

پرمايه، سرشار، ارجمند

قلمرو ادبی: مراعات نظیر (قد - قامت - رنگ - رخسار/ رگ - ریشه - خاک)/ تشبیه (مام میهن)/

تضاد (خار - گل)

قلمرو فکری: ***

بند پنجم (۵۹):

قلمرو زبانی: فراخنا: پهنا و گستردگی/ نوا: گفتار، لحن/ کام: دهان/ می‌ماند: مانند است، از مصدر «مانستن»

قلمرو ادبی: تشبیه (ایران به گلستانی می‌ماند که...)/ کنایه (شیرهٔ جان در کام کسی داشتن: پرورش دادن با همهٔ

وجود)

قلمرو فکری: ***

بند ششم (۵۹):

قلمرو زبانی: ستد و داد: گرفتن و دادن/ گزند: آسیب/ شکیب: آرام، صبر، تحمل/ خفاش‌خو: مانند خفاش

قلمرو ادبی: کنایه (جان‌فشانی: فدا کردن جان/ روی نمودن گزند: آسیب و صدمه دیدن/ بی‌خویش: بی‌قرار/

خفاش‌خویان: دشمنان بدجنس/ به جان: با همهٔ توان و وجود/ خفاش‌خویان: دشمنان بدجنس)/ تضاد (ستد و داد)

قلمرو فکری: ***

بند هفتم (۵۹):

قلمرو زبانی: بدخواهان: دشمنان/ تاختن: حمله کردن

قلمرو ادبی: کنایه (تن را سپر کردن: فداکاری/ بر بیگانه تاختن: به دشمن حمله کردن و جنگیدن/ مشت گره

کردن: اراده مصمم برای دفاع/ پشت به پشت: همکاری نزدیک، همراهی)

قلمرو فکری: ***

بند هشتم (ص ۶۰):

قلمرو زبانی: زردشتی: پیرو دین زرتشت/ آذری: منسوب به آذربایجان/ گیلک: اهل گیلان

قلمرو ادبی: مراعات نظیر (زردشتی - آذری - گیلک)

قلمرو فکری: ***

بیت: همی خواهم از کردگار جهان شناسنده آشکار و جهان
که باشد ز هر بد نگهدارتان همه نیک‌نامی بود یارتان

قلمرو زبانی: شناسنده: شناسا، دانا

قلمرو ادبی: تلمیح (شناسنده آشکار و نهان: عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ) / تضاد (آشکار و نهان / نیک و بد) / جناس (نهان - جهان)

قلمرو فکری: ***

بند نهم (ص ۶۰):

قلمرو زبانی: اقلیت: گروه اندک / وابستگان: ج وابسته، منسوبان

قلمرو ادبی: ***

قلمرو فکری: ***

بند دهم (ص ۶۰):

قلمرو زبانی: آشوری: نام قوم از نژاد سامی که در سرزمین بابل ساکن شدند / ارمنی: اهل ارمنستان / جمهوری: مردمی

قلمرو ادبی: ***

قلمرو فکری: ***

بند یازدهم (ص ۶۱):

قلمرو زبانی: همزیستی: با هم زندگی کردن / اقوام: ج قوم، گروه‌ها / پشتوانه: پشتیبان / فولادین: فولادی / آوردگاه: میدان جنگ / اهرمن: اهریمن، شیطان

قلمرو ادبی: تناسب (دشمنان - اهرمن‌خویان) / کنایه (اهرم‌خویان: دشمنان شیطان‌صفت)

قلمرو فکری: ***

بند دوازدهم (ص ۶۱):

قلمرو زبانی: به هر روی: به هر صورت / از آن: متعلق به / آرمیدن: آرام گرفتن، آسوده شدن

قلمرو ادبی: کنایه (انگشت به دهان گذاشتن: شگفت زده و متعجب کردن)

قلمرو فکری: ***

بند سیزدهم (ص ۶۱):

قلمرو زبانی: هم‌جوشی: همراهی و هم‌الفتی / ندا: صدا

قلمرو ادبی: تشبیه (ملت ایران چونان شیر می‌غرند)

قلمرو فکری: ***

میت‌هایی از «شاهنامه‌ی فردوسی»

قالب شعری: مثنوی (دوتایی) **سراینده:** فردوسی توسی

واژه‌های قافیه: بیت ۱: نشست - دست / بیت ۲: یزدان‌شناس - هراس / بیت ۳: ویران - شیران / بیت ۴: من - تن / بیت ۵: کشتن - دشمن

واژه‌های ردیف: «من است» در بیت ۱، «شود» در بیت ۳، «مباد» در بیت ۴، «دهیم» در بیت ۵

بیت ۱: ندانی که ایران نشست من است جهان سربه‌سر زیر دست من است

قلمرو زبانی: نشست: سرا و خانه / سربه‌سر: سراسر

بیت دارای سه جمله است / نشست: مسند

قلمرو ادبی: کنایه (زیر دست بودن: مطیع و فرمانبردار بودن) / واج‌آرایی (س - ن)

قلمرو فکری: آیا نمی‌دانی که ایران، سرا و خانه من است و همه دنیا زیر دست و مطیع من است.

بیت ۲: همه یکدلانند یزدان‌شناس به نیکی ندارند از بد هراس

قلمرو زبانی: یکدل: متحد / یزدان: خدا / هراس: ترس

این بیت، دو جمله دارد / هراس: مفعول

قلمرو ادبی: کنایه (یکدل: صمیمی بودن) / تضاد (نیک - بد) / واج‌آرایی (د)

قلمرو فکری: مردم ایران یکدل و متحد هستند و از سختی‌ها و دشواری‌ها هیچ‌گونه هراس و ترسی ندارند.

بیت ۳: دریغ است ایران که ویران شود گنام پلنگان و شیران شود

قلمرو زبانی: کنام: سکونتگاه جانوران وحشی / پلنگان و شیران: دشمنان ددمنش

دارای سه جمله / دریغ، ویران، کنام: مسند / شود: مضارع التزامی

قلمرو ادبی: جناس (ایران - ویران - شیران) / تناسب (کنام - پلنگان - شیران) / واج‌آرایی (ن)

قلمرو فکری: حیف است که ایران، خراب و ویران شود و به آشیانه دشمنان وحشی صفت تبدیل گردد.

بیت ۴: چو ایران نباشد تن من مباد در این بوم‌وبر زنده یک‌تن مباد

قلمرو زبانی: چو: اگر / بوم‌وبر: سرزمین / مباد: نباشد

زنده: مسند / بوم‌وبر: متمم / یک‌تن: نهاد

قلمرو ادبی: تکرار (تن) / جناس (تن - من)

قلمرو فکری: اگر قرار باشد که روزی کشور ایران از بین برود، امیدوارم که آن روز، من هم زنده نباشم و در این سرزمین یک نفر هم زنده نباشد.

بیت ۵: همه سربه‌سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

قلمرو زبانی: سربه‌سر: سراسر، تماماً / به: بهتر

این بیت سه جمله دارد / به (از آن به = بهتر): مسند / کشور: مفعول

قلمرو ادبی: کنایه (تن به کشتن دادن: آماده شدن برای مرگ) / تناسب (کشتن - دشمن) / جناس (به - به)

قلمرو فکری: اگر همگی در برابر مرگ تسلیم شویم، بهتر از آن است که کشور خود را به دست دشمنان بسپاریم.

دانش ادبی؛ تضاد

هرگاه دو یا چند واژه از نظر معنایی در تضاد باشند، به آن‌ها واژه‌های متضاد می‌گویند. تضاد یک عنصر معنایی است و نوع رابطه دو واژه از این دید، رابطه معنوی خوانده می‌شود. بهره‌گیری از این ویژگی، سبب گسترش دامنه معنا و جذابیت فضای معنایی سخن می‌شود.

چند نمونه تضاد:

همی خواهم از کردگار جهان شناسنده آشکار و نهان

ستد و داد مادر فرزندی و جانفشانی یکی برای دیگری دوسویه است.

شعرخوانی؛ «دوراندیشی»

این درس از کتاب مخزن الاسرار نظامی برگزیده شده است.

قالب شعری: مثنوی (دوتایی) **سراینده:** نظامی گنجوی

واژه‌های قافیه:

بیت ۱: آزادگان - همزادگان/ بیت ۲: پسر - سر/ بیت ۳: دست - شکست/ بیت ۴: سال - حال/ بیت ۵: گفت - نهفت/ بیت ۶: آشکار - شرمسار/ بیت ۷: کودکی - یکی/ بیت ۸: هم‌رهان - نهان/ بیت ۹: دشمن - من/ بیت ۱۰: خبردار - کار/ بیت ۱۱: دانایی - توانایی

ردیف: او (بیت ۴)/ نهند (بیت ۹)/ کرد (بیت ۱۰)/ است (بیت ۱۱)

بیت ۱: **کودکی از جمله آزادگان** **رفت برون با دو سه همزادگان**

قلمرو زبانی: آزادگان: ج آزاده، نجیب‌زاده و اصیل/ برون: بیرون/ همزادگان: ج همزاده، همسال

بیت دارای یک جمله است/ همزادگان: متمم/ دو سه: وابسته پیشین، صفت مبهم (چند)

قلمرو ادبی: ***

قلمرو فکری: کودکی از خانواده‌ای نجیب و نژاده با چند تن از همسالان خود (برای بازی) بیرون رفت.

بیت ۲: **پای چو در راه نهاد آن پسر** **پویه همی کرد و درآمد به سر**

قلمرو زبانی: پویه: دویدن/ چو: هنگامی که

آن: صفت اشاره/ پسر: نهاد/ پای: مفعول

قلمرو ادبی: تناسب (پا - سر)/ کنایه (پای در راه نهاد: به راه افتاد/ به سر درآمد: زمین خورد)/ جناس (سر - پسر)

قلمرو فکری: هنگامی که آن پسر شروع به دویدن کرد، سرنگون شد و با سر به زمین افتاد.

بیت ۳: **پایش از آن پویه درآمد ز دست** **مهر دل و مهره پشتش شکست**

قلمرو زبانی: ز: از

این بیت دارای دو جمله است.

قلمرو ادبی: تناسب (دست - پا - دل)/ کنایه (پا از دستش درآمد: کنترل و تعادل خود را از دست داد/ مهر دلش

شکست: رنجیده و آزرده‌خاطر شد)

قلمرو فکری: به دنبال دویدن و زمین خوردن تعادلش را از دست داد. مهره پشتش شکست و رنجیده و ناراحت شد.

بیت ۴: شد نفس آن دو سه همسال او تنگ تر از حادثه حال او

قلمرو زبانی: حادثه: پیشامد

این بیت یک جمله دارد/ نفس: نهاد/ تنگتر: مسند/ دو سه: صفت مبهم/ حادثه: متمم

قلمرو ادبی: کنایه (تنگ شدن نفس: بدحال و نگران شدن)

قلمرو فکری: حال دوستان و همسالان کودک بدتر از حال او شد و بسیار مضطرب و نگران شدند.

بیت ۵: آنکه ورا دوست ترین بود گفت در بن چاهیش نباید نهفت

قلمرو زبانی: ورا: او را/ دوست ترین: صمیمی ترین/ بن: ته، قعر

را: گسست اضافه (دوست ترین او)/ دوست ترین: مسند/ چاه: مضاف الیه/ «ش» چاهیش: مفعول

قلمرو ادبی: ***

قلمرو فکری: یکی از کودکان که صمیمی ترین و نزدیکترین دوست او بود، گفت باید او را در ته چاه پنهان کنیم.

بیت ۶: تا نشود راز چو روز آشکار تا نشویم از پدرش شرمسار

قلمرو زبانی: چو: مانند/ شرمسار: خجالت زده

چو: حرف اضافه/ روز: متمم/ آشکار: مسند/ شرمسار: مسند

قلمرو ادبی: جناس (راز - روز)/ واج آرایی (ش)/ تشبیه (راز به روز)

قلمرو فکری: برای اینکه این راز مانند روز بر همه آشکار و نمایان نشود و در نزد پدرش شرمنده و خجالت زده نشویم.

بیت ۷: عاقبت اندیش ترین کودکی دشمن او بود از ایشان یکی

قلمرو زبانی: عاقبت: سرانجام/ عاقبت اندیش: آینده نگر، دور اندیش

این بیت دارای یک جمله است/ دشمن: مسند

قلمرو ادبی: واج آرایی (ش)

قلمرو فکری: از میان آن ها کودکی که از همه شان داناتر و آینده نگرتر بود با این کودک دشمنی داشت.

بیت ۸: گفت همانا که در این همرهان صورت این حال نماید نهان

قلمرو زبانی: همانا: به درستی که / همرهان: همراهان

همانا: قید / صورت: نهاد / نهان: قید / نماید: نمی ماند (مضارع اخباری)

قلمرو ادبی: واج آرایی (ه - ا - ن)

قلمرو فکری: گفت این ماجرا در میان دوستانش پنهان نمی ماند و آشکار خواهد شد.

بیت ۹: چون که مرا زین همه دشمن نهند تهمت این واقعه بر من نهند

قلمرو زبانی: تهمت: نسبت ناروا

بیت دارای دو جمله است / تهمت: مفعول

قلمرو ادبی: واج آرایی (ه)

قلمرو فکری: چون که از این گروه فقط مرا دشمن او می دانند، به همین دلیل، این اتفاق را به من نسبت خواهند داد.

(تهمت این کار را به گردن من خواهند انداخت)

بیت ۱۰: زی پدرش رفت و خبردار کرد تا پدرش چاره آن کار کرد

قلمرو زبانی: زی: سوی

پدر: متمم در مصراع نخست / ش: مضاف الیه / چاره: مفعول

قلمرو ادبی: تکرار (پدرش)

قلمرو فکری: آن کودک آینده نگر و دوراندیش نزد پدرش رفت و او را باخبر کرد تا برای این کار چاره اندیشی کند.

بیت ۱۱: هر که در او جوهر دانایی است بر همه چیزیش توانایی است

قلمرو زبانی: جوهر: اصل چیزی

«ش» در چیزیش: مضاف الیه

قلمرو ادبی: تشبیه (جوهر دانایی) / تناسب (دانایی - توانایی)

قلمرو فکری: هر کسی که در او اصل و جوهر دانایی وجود داشته باشد بر انجام همه کارها توانایی دارد.

بیت ۱۲: دشمن دانا که غم جان بود بهتر از آن دوست که نادان بود

قلمرو زبانی: غم جان: مایه غم و اندوه جان انسان

این بیت دارای سه جمله است / بهتر: مسند

قلمرو ادبی: تضاد (دوست - دشمن / دانا - نادان) / ضرب المثل (کل بیت)

قلمرو فکری: دشمن دانایی که مایه غم و اندوه روح و روان انسان است (به خاطر جانت از او هراسان هستی) از دوست نادان بهتر است.

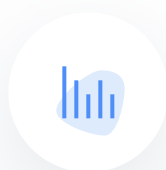
- تاریخ ادبیات

ردیف	شاعر	قرن / سال	اثر / آثار	ویژگی / اهمیت
۱	نظامی گنجوی	قرن ششم و اوایل قرن ۷	مخزن الاسرار، خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، هفت پیکر، اسکندرنامه	شاعر نامدار ایرانی که داستان پردازی را در منظومه هایش به اوج رسانید.

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد